GAZETA KRAKOWSKA

Nro 14.

Z KRAKOWA DNIA 18 LUTEGO 1813 Roku WE SZRODĘ

— *Z Krakowa.* —

Na posiedzeniu nadzwyczaynego Prawodawczego Seymu dnia 23 Stycznia r. b. Izba prawodawcza postępuiąc z porządku w *Tytule XIII. o pożyczce* zamieniła iednomyślnie w prawo. 1) Jeżeli rzecz wygodzona zginie iakim przypadkiem, przypadek szkodzi właścicielowi rzeczy. 2) Nie można się upominać o zwrot procentów nad ilość prawem oznaczoną zapłaconych.

Co do pytania, czyli procenta mogą bydź większe nad pięć od sta lub nie? Po odczytaney opinii Komitetu prawodawczego, iż procenta od hipotekowanych summ nie mogą bydź większe nad 5 od 100, a od nie hipotekowanych mogą bydź większe.

JW. Sołtykowicz Repr. Gminy 5 M. Krakowa przedstawił: procenta iako dochody od kapitałów uważane są rzeczą stosunkową, wartość kapitału stanowi o wielkości procentu. Wartość zaś kapitału zależy iuż też od wartości rzeczy; iuż też wewnętrzney monety iaką iest wyliczony lub zapisany, iuż to od sposobu użycia onego na dochód czyli od mniey więcey bespiecznego umieszczenia onego iuż wreszcie od publicznego kredytu, tak więc procent iak każdy inny dochód przemysłowy będąc rzeczą stosunkową i podług różnych okoliczności zmienną, właściwie mowiąc prawem przepisany i ograniczony bydźby nie powinien, a przynaymniey ograniczonym raz na zawsze bydź nie może. — Jeżeli więc dziś stosownie do okoliczności czasowych postanowionyby był procent 5 od 100 od kapitałów lokowanych, należałoby razem oznaczyć termin pewnym lat przeciągiem, w którym prawodawca mógłby i był obowiązanym uczynić potrzebne zmiany względem zniżenia lub podwyższenia procentów, tak bowiem chociaż nieznacznie wartość własności gruntowey reprezentuiącey kapitał iako i innych w zamianę idących rzeczy odmienia się, a zatem i dochód z teyże własności powiększać lub zmnieyszać się musi; dawniey w Litwie procenta od kapitałów na ziemi lokowanych 10 od 100 były godziwe i prawne, poźniey do 7 zostały zniżonemi. W Polsce z 7 na 5 i na półczwarta. W Galicyi 6 od 100 były legal.

Poprawia się omyłka w przeszłey Gazecie naszey w opisie posiedzeń Seymu na stronicy 147 po prawey stronie w wierszu 29im od góry zaszła: Zamiast *prawo społeczności*, bydź powinno: prawo spadkowości.

nym procentem ziemskim, a 7 od kapitałów użytych sposobem handlowym, które to przykłady wskazuią, iż prawodawca raz na zawsze względem procentów nie mogąc wyrzec w pewnym determinowanym czasu obrębie dla położenia tamy częstey zmianie stanowić względem wielkości ich powinien. Wniosł przeto tenże JW. Reprezentant, iż chociaż iest na teraz za opiniią Komitetu prawodawczego względem 5 od 100 procentu od summ hipotekowanych, iest iednakże, a za dodatkiem, iż rewizyia takowey Ustawy co lat n. p. 25 zachowaną bydź powinna, i że procenta od kapitałów w sposobie handlu użytych od wyraźney Konwencyi zależeć będą.

JW. Mąkolski Repr. Gminy Okręg: Młoszowa co do przedstawionego przez JW. Reprezentanta Sołtykowicza dodatku izby Rewizyia Ustaw w pewnym determinowanym czasu obrębie zachowaną była, oświadczył, iż nieznayduie potrzeby tego dodatku, bo gdy w każdym roku iest Seym, zmiana prawa o procentach za inicyatywę Senatu Rządzącego nastąpić będzie mogła.

JW. Słotwiński Repr. Gminy Okręg. Chrzanów wniosł: iż w kraiu tuteyszym nietylko procenta większemi nad 5 od 100 bydź mogą; ale nawet większemi bydź powinny. Kraków albowiem podług życzeń Nayiaśnieyszych Monarchów Proteguiących przez Wysoką Kommissyią Organizacyyną oświadczonych, ma bydź kolebką Nauk, kunsztów, rzemiosł i handlu, te zaś bogactwa kraiowego źrodła nie mogą powstać, ani zakwitnąć bez łożenia znacznych kapitałów, lecz któryż wierzyciel pożyczy bez hipoteki i na mały procent, czyliż więc w takowym politycznym względzie nie należałoby procentu prawnego podwyższyć, a tym sposobem klassę kapitalistów do pożyczki martwych może swych kapitałów lub za granicą cyrkuluiących zachęcić? których obrocenie w ekonomicznym względzie pomnożyć może właściwe tey krainy przeznaczenie.

JW. Nikorowicz Prezes Sądu Appellacyynego, Członek Komitetu prawodawczego, popieraiąc Opiniią Komitetu prawodawczego przedstawił następuiące Uwagi:

Prawa Austryiackie i Pruskie powiększey części zgadzaią się w tem, iż od kapitałów pożyczanych na hipoteczne skrypta procenta po 5 od 100, a na ręczne od 6 do 8 od 100 oznaczaią. Francuzkie zaś rozróżnia procent prawny od umownego i co do prawnego zbliża się do prawa Austryiackiego i Pruskiego, lecz co do umownego procentu granicy umowie nie zakreśla, instotnie tylko waruie, aby ilość procentu umownego na piśmie oznaczona była, iakoż w samey rzeczy trudno znaleśdź stałą zasadę do niezmiennego prawa względem ustanowienia ilości procentu, gdyż wymierzenie tego zawisło naywięcey od ruchu w handlu, od łatwości użycia przemysłu i innych towarzyskich stosunków, a zatem w tey dziś stosownie do teraźnieyszych okoliczności ustanowione było, to samo przy zmianie wewnętrznego powodzenia w kraiu niedogodnem by się stać mogło. A do tego oznaczenie ilości procentu nawet bezskuteczne by było, bo dawałoby tylko mieysce do eluzyi prawa przez pokątne lichwiarstwo, gdy przeciwnie pozwolona umowa o wyższą ilość nad prawną z tym warunkiem, aby zawsze na piśmie oznaczoną została byłaby wstrę-

tem lichwiarzom w oczach publiczności i Sądów, procenta z nędzy publiczney wymuszone wymagać. Te powody prawa Francuzkiego nie uszły uwagi Komitetu prawodawczego, lecz zastanowiwszy się nad tem, iż przez dopuszczenie umowy o procent wyższy nad prawny, Lichwiarstwo nieiako prawem upoważnione by było i Sędzia byłby zniewolony Lichwiarskie procenta iako prawem nie zakreślone zasądzać; z tych przeto powodów Komitet prawodawczy procenta na skrypta hipoteczne nie mnieysze iak 5 od 100, inne zaś względnie na różność stanu Osób i czynności w wyższey ilości przy nastąpić maiącey redakcyi prawa oznaczone bydź opinował.

Przystąpiono do wotowania sekretnego i 23 głosami przeciwko 10 zamieniła izba w prawo, iż procenta od summ hypotykowanych, nie mogą bydź większe nad 5 od 100 od innycch zaś mogą bydź większe.

Następnie uchwalono iednomyślnie: procenta wierzytelności hypotekowanych sądownie nie żądane za więcey lat iak trzy nie mogą mieć równego prawa hypoteki, tak i same kapitały.

Co do pytania, czy idą procenta od procentów? po odczytaney opinii Komitetu prawodawczego, iż nie idą. — JW. Słotwiński Reprezentant Gminy okręgowey Chrzanów, oświadczywszy się przeciw opinii Komitetu prawodawczego, przedstawił: iż procent niezapłacony w terminie oznaczonym zamienia się w kapitał, bo gdyby zapłaconym został przez wierzyciela u innego dłużnika, a może i u tego samego mógł bydź ulokowanym, zgadza się przeto z sprawiedliwością, ażeby procent od procentu był zapłaconym.

Przystąpiono do sekretnego wotowania, a 26 głosami przeciwko 7 zamieniła izba w prawo: Nie idą, procenta, od procentów.

W dalszym porządku zamieniła izba iednomyślnie w prawo. Jeżeli czas zapłacenia nie iest postanowiony, wolno iest sądom takowy czas naznaczyć.

Co do pytania, czyli zmiana wartości monety iest na stratę, lub zysk wierzyciela, lub dłużnika. Po odczytaniu opinii Komitetu prawodawczego, iż iest na stratę, lub zysk wierzyciela. JW. Kryspin Hrabia Zeliński Reprezentant Gminy okręgowey Liszki, oświadczywszy się przeciw opinii Komitetu prawodawczego w zabranym głosie dowodził: ażeby zmiana wartości monety była na stratę, lub zysk, w połowie wierzyciela, a w drugiey połowie dłużnika. JW. Sołtykowicz Reprezentant Gminy 5tey Miasta Krakowa popieraiąc opinią Komitetu prawodawczego przedstawił: wartość monety upada, albo się podnosi; przez zmianę wewnętrzney dobroci i alteracyi iey stopy, ale wartość kapitału w monecie pewney stopy, raz oznaczonego, iest i powinna bydź nigdy nie zmienioną, ani wierzyciel z tey strony szkodować nie powinien, bo zaczóżby miał odbierać rzecz gorszą, niżeli dawał? nieobowiązuiąc się, ani się mogąc obowiązywać do tego, ani dłużnik natem nic nie traci, bo oddaie to tylko co wziął; dłużnik zaś do żadnego zysku nad wierzyciela prawa nie ma, idzie więc tylko oto, aby nie tracił w oddawaniu, a wierzyciel równie nie zyskiwał na nim w odbieraniu. — Jeżeli zaś wartość monet zmieni się z przyczyny zbytniey ich obfitości, lub niedo-

statku w cyrkulacyi i innych przyczyn handlowych, natenczas zyski i straty, tak wierzyciela, iako i dłużnika prawnie uważane są tylko pozornemi; ani prawo wdawać się w te nie może: bo zyski i straty handlowe, tak są zmienne i tak prędko zmienne, iż skutek prawa, byłby żaden, owszem chociażby kapitał w cyrkulacyi handlowey więcey znaczył przy odbieraniu, niż znaczył przy pożyczaniu do takowego zysku z niego, ma zawsze prawo wierzyciel, którego on iest własnością, ani dłużnik w tem razie nie może bydź uważanym za szkodzącego, bo to powinno i mogło bydź przewidziane, bo do czasu oddania mógł był z pożyczaney summy ciągnąć wszelakie zyski iakie mu się podobało, i iakich nie mógł ciągnąć wierzyciel przez czas nie posiadania kapitału, ani w przeciwnym przypadku nie traci wierzyciel i może bydź miany zaszkodzającego, gdy odbiera summę pożyczaną w czasie mnieyszey handlowey wartości monety, niż była przy pożyczeniu, bo równie z iego strony to mogło i powinno było bydź przewidziane; bo przez to zrzekł się na stronę biorącego pożyczkę wszelkich zmiennych korzysci, przestaiąc na umówionym zysku; dłużnik więc w żadym przypadku nie traci, ieżeli nie zyskuie. — Wierzyciel zas straciłby koniecznie, gdyby nieodebrał kapitału w tey samey wewnętrzney wartości, w iakiey go pożyczył; z tych przeto powodów przestaie na opinii Komitetu prawodawczego i to tem mocniey, kiedy wspomnieć mu przychodzi na barbarzyńskie Redukcye Trybunałów, niegdyś Polskich pierwiastkowych summ funduszowych do różnych Instytutow należących, które grzywnę srebra 48 groszy, to iest, 96 złpol: za ich czasów wynosząca, na 48 groszy miedzianych zniżyły, i tem podobne arbitralne redukcye porobiły.

JW. Słotwinki Reprezentant Gminy okręgowey Chrzanów, zabrawszy głos oświadczył: iż przedstawione pytanie z opinią Komitetu prawodawczego znayduie przeciwnym Konstytucyi, prawu, moralności i maxymom psychologicznym; *iest przeciwne Konstytucyi*, bo art: 3 Konstytucyi wyraźnie stanowi, iż w obliczu prawa, wszyscy Obywatele są równi, i wszyscy zostaią pod równą onegoż opieką, tu zaś wierzyciel, iak Komitet zaopinował w większą iak dłużnik wziętymby był opiekę, a nawet w przeciwnym razie między temi dwoma Obywatelami zachodziłaby nierówność.

Jest przeciwne prawu, bo według pierwszych zasad prawnictwa pożyczka na procent tak zwana *contractus foenebris* iest ugodą obustronną, czyli zamienną równe prawa i obowiązki gruntuiącą, dłużnik, ani więcey, ani mniey, oddać nie iest obowiązanym, tylko tyle i w takiey wartości, ile i w iakiey rzeczywiście pożyczył ieżli wartość monety zniża się, a dłużnik tyleby oddać powinien, ile pożyczył, oddawałby więcey, bo wartość pieniędzy, z wartością rzeczy nabywalnych zostaie w równym stosunku, a zatem wierzyciel więceyby nabywał iak dłużnik, co się sprzeciwia, wzaiemney równości istotę ugód namienionych stanowiącey.

Jest przeciwnym moralności, zwłaszcza w tem przypadku, kiedy zmiana monety ma bydź na stratę dłużnika, bo moralność będącego w potrzebie, iakim iest powsze-

chnie dłużnik w spierać nakazuie.

Jest przeciwnym maxymom psychologicznym, bo tych regułą iest *favores ampliandi odia restringenda*, sprzyiaiące rozszerzay, nienawistne ścieśniay: iuż samo bycie w potrzebie pożyczenia iest przykrem (*odiosum*), a uiszczać się w większey wartosci, iaką się wzięło, iest ieszcze większą przzykrością, (*magis odiosum*) a zatem pytanie założone i tem zasadom przeciwnem bydź okazuie się; z tych przeto powodów wniosł: iż zmiana monety równie dotykać powinna wierzyciela i dłużnika, która to równość przez stósowną ewaluacyą wykazaną bydź może.

Przystąpiono do sekretnego wotowania, a 24 głosami przeciwko 9, zamieniła izba w prawo: zmiana wartości monety, jest na stratę, lub zysk dłużnika. Nakoniec uchwalono iednomyślnie, sam kwit z zapłaconego kapitału bez wzmianki o procentach stanowi domniemanie, że procenta zapłacone zostały, tokowy kwit iednak nie uwalnia od ich zapłacenia, ieżeli są przeciwne dowody.

Leon Chwalibogowski
Sekretarz Seymowy.

Z Warszawy d. 10 Lutego.

Jego Cesarsko-Królewska Mość Dekretami swemi z dnia 8 (20) Stycznia r. b. na przedstawienie Namiestnika swego raczył Nayłaskawiey:

Pierwszym, zawezwać JW. Senatora Kasztelana Badeniego do zasiadania w Radzie Administracyyney z głosem doradczym, a w ogólnem zebraniu Rady Stanu Królestwa z głosem stanowczym. Monarcha chcąc prócz tego dać dowód swego ukontentowania temuż JW. Senatorow. Badeniemu za sprawowane przez niego w zastępstwie obowiązki Ministra Przychodów i Skarbu, Nayłaskawiey ozdobić go raczył Orderem Orła Białego.

Drugim, Dekretem teyże samey daty W. Stefan Karnkowski, mianowany został Senatorem Kasztelanem Król: Polskiego.

Trzecim, Chcąc N. Pan światło i talenta JW. Biskupa Nominata Płockiego Prazmowskiego uczynić kraiowi pożytecznemi, mianować go raczył Radcą Stanu nadzwyczaynym.

Czwartym, Chcąc N. Pan uznać gorliwość i talenta ciągle w sprawowaniu Referendarza Stanu przez Pana Kaietana Koźmiana okazywane, raczył go nayłaskawiey mianować Radcą Stanu nadzwyczaynym z pensyią do urzędu Radcy Stanu przywiązaną.

Piątym, Chcąc N. Pan wynagrodzić zasługi Pana Ignącego Woyczyńskiego Radcy Izby Obrachunkowey, Nayłaskawiey mianować go raczył Prezesem teyże Izby, z używaniem tytułu i prerogatyw Radcy Stanu nadzwyczaynego.

Z Petersburga d. 14 Stycznia. d. k.

W Imiennym Jego Cesarskiey Mości Ukazie danym Senatowi Rządzącemu w dniu 25 z. m. wyrażono:

" Wykonywane dotąd nad złoczyńcami osądzonemi na wieczne ciężkie prace zamiast śmierci wyrywanie albo wyrzynanie nozdrzy, iak się wykazuie z praw początkowych, dla tego było ustanowionym, aby wygnanego przestępcę z towarzystwa naznaczyć niezgładzonem piętnem dokonaney przez niego zbrodni, i aby piętno takowe odrażaiące, niepozwalaiąc mu powrotu do towarzystwa, pozbawiało go sposobu ucieczki z mieysca, które mu prawo za mieszkanie wyznaczyło.

przy dzisieyszem urządzeniu straży wewnętrzney, na którą włożony obowiązek naywiernieyszego doprowadzenia gdzie należy złoczyńców, znayduiąc takową okropną karę nadpotrzebną, znosiemy ią, iako tchnącą nieludzką męczarnią, i przez Ukaz niniejszy rozkazuiemy Senatowi uczynić należyte rozporządzenie, aby za odebraniem niniejszego Ukazu wyrywanie albo wyrzynanie nozdrzy złoczyńcom nigdzie dokonywanem nie było, i aby odtąd w wyrokach sądowych o karze takowey żadney nie czyniono wzmianki.

Z Londynu d 30 Stycznia.

Na posiedzeniu wyższey izby d 27 mówił Margrabia Lansdown przeciw zawieszeniu prawa *Habeas Corpus* i nie porządnemu postępowaniu Sądow w Derby Nothingham i Szkocyi. HH. Stanhope Liwerpool bronil i Ministrów, a mianowicie Ministra Spraw wewnętrznych Lorda Sidmouth. Hr. Liwerpool wniosł adress pożałowania do Krolowey z powodu śmierci Xiężney Karoliny. Lord Sidmouth oświadczył nakoniec, iż d 28 wniesie bill znoszący zawieszenia prawa *Habeas Corpus*, iakoż wniosł go, ktory po trzykrotnem odczytaniu do izby niższey odesłany został. D. 29 przyrzekł Lord Sidmouth udzielić izbie papiery tyczące się wewnętrznego położenia kraiu, ktore maią bydź przez kommissyią roztrząsnione. — Jzba niższa trudniła się d 28 uchwaleniem adressow do Xcia Rejenta i Królowey; pierwszy nie znalazł wiele oporu; mowiono tylko, iż w mowie od tronu nie było wzmianki o zniesieniu zawieszenia prawa *Habeas Corpus*, czyli to ma oznaczać, że Xże Rejent nie chce go znieść? O drugiem powiedział ieden z członkow; iż niema zwyczaiu, aby izba uchwalała adressy pożałowania. Lecz gdy przyszło do głosowania, oba uchwalone zostały. P. Burdett ponowił tu wniosek o reformie parlamentu. P. Curwen rzekł, iż w mowie od tronu wzmianka była o kwitnącym stanie rękodzielni; lecz to nie zgadza się zprawdą, bo hrabstwo Lankaster żaliło się niedawno, że iego fabryki upadaią. Jeżeli podniosło się rolnictwo, tedy przypisać to iedynie potrzeba drogości zboża. Skarb nie iest w tak kwitnącym stanie, iak go wystawiaią, ponieważ pomimo uciążliwego wybierania podatkow, wydatki przechodzą 8 mill. dochody, a przydawszy do nich fundusz umorzenia i wydatki Jrlandyi, tedy niedobor doydzie do 27 mill. fszt. Lord Castleragh wniosł potem zawarty z Hiszpanią traktat. Dnia 29 przyięła taż izba bill znoszący prawo *Habeas Corpus* (na ktory nastapic ma d 30 lub 31 zatwierdzenie Krćlewskie.) Kanclerz Skarbowy zapowiedział izbie, iż przyniesie papiery, tyczące się wewnętrznego kraiu, ktore maią bydź przez kommissyią roztrząśnione.

Xże Wellington odpłynął wczoray przy pożegnaniu wystrzałami z dział z Dowru do Francyi.

N. Xiężna Parmy, niegdy Małżonka Napoleona Bonapartego, spodziewana iest, podług pism naszych, na przyszłe lato w Anglii.

Lord Stewart, powracaiąc iako ambassador do Wiednia, miał pożegnalne posłuchanie u Xcia Rejenta.

Z Drezna d. 2 Lutego.

W d. 8 Stycznia wyszło tu obiaśnienie względem wydanego w d 1 Lutego r. z. rozporządzenia, tyczącego się urządzenia odwodowego woyska, w ktorem co do rzemieślnikow następuiące postanowione są wyiątki: " Ci tylko rzemieślnicy, ktorzy ukończywszy rok 21 życia, okazać, mogą, iż na rzecz swoią prowadzą rzemiosło, są wolni, ci zaś ktorzy iako czeladnicy u innych rzemieślnikow pracuią, nie są od służby woyskowey wolnemi."

PUSTELNIK Z FLORYANSKIEY ULICY

Wyiazd na Prowincyią, Zdarzenie w Pacanowie, Człowiek Spokoyny, Reduta.

Z Prowincyi dnia.... Stycznia.

Pierweybym się zapewne śmierci spodziewał, niż tak prędkiego wyiazdu na prowincyią. Zamiar ten był w prawdzie odemnie ułożonym, lecz wykonanie iego do letniey pory zostawiałem. Nieprzewidziany atoli wypadek, oddalił mie z Krakowa, że wyiechawszy nagle, nieobeyrzałem się, aż dopiero w Mogile. Przyczyną tego dobrowolnego wskazania się na wygnanie, był nigdy nie pożądany przyiazd do Krakowa na kilka dni zapustnych, Pani Nudziarskiey, moiey nieszczęściem rodzoney ciotki. Główne iey stanowisko, iest zawsze niestety! w moiem mieszkaniu. Lubi ona tak wiele mówić, że niczem są wszystkie cierpienia naysławnieyszych męczenników pod słońcem, w porównaniu z cierpieniem tego, kto przymuszony iest słuchać, nieskończonych iey opowiadań. Pamiętam, że iak mnie złapała iednego razu, i posadziła przy sobie, musiałem od godziny czwartey z południa, do w pół dwunastey w nocy, pomimo tysiącznych błagań i przyrzeczeń powrócenia natychmiast, siedzieć kamieniem i poziewać. Odtąd przyiazd iey do Krakowa, iest hasłem mego wyiazdu. Przez ten iedyny sposób, uwalniam się z okrutnego iarzma gadatliwości moiey nayukochańszey ciotuni.

Szczęściem, zastała ona moie konie w zaprzęgu. Miałem wyiechać na przedmieście; lecz za wniyściem iey do pokoiu, służący móy przeniknął mnie, i zaiął się natychmiast zbieraniem sprzętów podróżnych.

Tak ulegaiąc niewieście,
Zamiast iechać na przedmieście,
Musiałem pomimo woli,
Unikaiąc przykrey doli,
Co była dla mnie gotowa,
Wynieść ~~się nagle~~ z Krakowa!....

Jakoż nieoparłem się iadąc ciągiem dopiero w Pacanowie, mieście sławnem, założoną tam na nowo od nieiakiego czasu Akademiią. W domu zaiezdnym, zastałem dwa powozy podróżnych podobnież iak ia, przybyłych tu na nocleg. Radość nadspodziewana przeięła mnie, kiedy na wniyściu do gościnni, znalazłem się otoczonym od nayzażylszych przyiacioł. Byli to Państwo Oświeceńscy, iadący z Krakowa do swoich maiętności, w towarzystwie kilku osób, pełnych przyiemnego dowcipu. " Witayże nam kochany Pustelniku, odezwali się wszyscy; zapewne wyiechałeś na prowincyią dla roznoszenia pożogi i rokoszu, zakładania loż po Kościołach;.... słowem dla przewrocenia do góry nogami całego świata, iak chce *człowiek spokoyny w Krakowie*, ziawiaiący się

dzisiay obok ciebie, a tchnący duchem Hiszpańskiey inkwizycyi!......,, — Trzeba go od razu spylić, odezwał się młody Wacław, syn Państwa Oświeceńskich; — Trzeba mu nieco krwi upuścić, odezwał się Pan Oświeceński, zbytecznie on powstaie na to wszystko oczem iuż świat niemyśli; — ukarać go milczeniem, rzekła Panna Emilia; — Chociasz nie bardzo sprzyia Poetom, dodał Pan Karol brat Pani Oświeceńskiey, ia bym przecież dał mu taką nayszczerszą radę: ,,

Niechay wielki Mistrz ciemnoty,
Woyny zdań, uczy w swey szkole;
My czciymy Boga i cnoty,
Resztę zostawmy mozole,....
Niechay spokoyność szczęśliwa,
Pod tarczą prawa swobody,
Miłości bliźnich ogniwa,
Utrwalą nasze zagrody!
Wytniymy kąkól zawiści,
Co dotąd plamił człowieka,
Niech wieniec z oliwnych liści,
I praw niezłamna opieka,
Łączą nas, w wieków przestrzenie;
Tey prawdy trzymać się trzeba,
Bo takie iest przeznaczenie,
I taka wola iest Nieba!.....,,

Pan Karol swoiemi uwagami nie względne sarkania zaspokoił; co do mnie, który mam zamiar, nietoczyć znikim woyny iak tylko z lożami na teatrze, z niedowiarkami przystoyności i smaku; z rodzinami, które próżność zaszczepiaią nowe pokolenia; z kochankami, którzy się nawzaiem oszukuią; z małżeństwami, których spokoyność, mieszaią często nieostrożne miłostki z Kuzynami lub Kuzynkami; niepoważę się wcale dotknąć świętości praw i Religii, a tem samem, z człowiekiem spokoynym nic wspolnego mieć niezamierzam. .... Stronić przed nim tak będę, iak przed moią kochaną ciotką.

Wyborna sarnia pieczeń, i doskonały węgrzyn, zupełnie do innych przedmiotow obrociły naszą rozmowę. Gdy wyiawiłem moim wspołtowarzyszom noclegu, powod wyiechania z Krakowa i że kilka dni na prowincyi zabawić myślę, namowili mnie gwałtem, aby wraz z niemi, odwiedzić iednę z tuteyszych Redut. Skłoniłem się chętnie do tego, i nazaiutrz przyiechaliśmy zaraz do pewnego miasteczka, gdzie właśnie huczna muzyka z sal redutowych, na samym wieździe w rynek, uderzyła nas mocno swoim odgłosem. Reduty na prowincyi, rożnemi są zupełnie od redut po wielkich miastach: tu one odbywaią się wcale bez masek, dlatego też wiele, osobliwie owdowiałych lub rozwiedzionych piękności, zaledwie. iż na ich mieysce, i to z prawdziwym wstrętem, przyimuią cokolwiek ružu. Bawiliśmy się wybornie i dosyć długo; iedną tylko naszą piękną Emilią widziałem poziewaiącą, wczasie słuchania, miłosnych oświadczeń pewnego Jegomości.... Naprożno iakaś wdowka ciepluchna, z przeciwney strony siedząc pociski srogiey zazdrości, prawie do serca zdraycy wymierzała; postrzał Kupida mocnieyszy iest nad wszystkie. Miłość przeważa złoto....

Słodki Morfeusz, ktory mnie siedzącego w krześle pod czas tey tkliwey sceny, w inną część swiata przeniosł, skończył tu razem i moie dalsze postrzeżenia, a powrot szóstego dnia do Krakowa po odieździe mey ciotki, daie mi znowu sposobność, czynienia korzystnieyszych postrzeżeń w mieście......

XYZ.

DODATEK
DO Nro 14.
GAZETY KRAKOWSKIEY

Z KRAKOWA DNIA 18 LUTEGO 1818 Roku WE SZRODĘ.

— Z Krakowa —

Do JW. Wodzickiego Prezesa Senatu Rządzącego, &c. &c.

O Zaprowadzeniu i ustaleniu nowych Miar i Wag, w Rpltey Krakowskiey przez Romana Markiewicza.

Cywilizacyia narodu we wszystkich urządzeniach, w stopniu oświaty, w obyczaiach i zwyczaiach iego widzieć się daie. Jako Rodzice i Nauczyciele przelewaią lub zaszczepiaią charakter w dzieciach przez swoie z niémi postępowanie; podobnie i rządy odpowiedzialne są za charakter narodowy, a doskonałość ich po stanie i stopniach cywilizacyi ludów rachować można. Gdzie mała liczba wznosi się, przepychem swoim postrach miotaiących gmachów, otoczonych mnóstwem chat nędzarzy; tam trudno rząd uwielbiać z dobroci, tam niewiele się da mówić o cywilizacyi tego ludu. Gdie zaś widziemy większą liczbę zamożnych Obywatelów, a wcale żebraków, gdzie rzeki spławne, kanały, drogi bezpieczne, gdzie niema gruntów opuszczonych, a domy o trwałość z wiekami współ ubiegać się zdaią; tam mieszkaniec nie iest przechodniém w kraiu, nie żyie tylko dla siebie na lat kilka, ale chce żyć i dla potomków swoich: tam zostawać muszą mieszkańcy pod rządem Oycowskim, a z niémi razem przebywa pod ich dachem miłość kraiu i obyczaiów łagodność.

Rządy sprowadzaiące błogosławieństwo na swoie kraie, nierobią nic więcéy i nie powinny, (nadzwyczayne chyba zdarzenia wyiąwszy,) tylko ułatwiaią sposoby, otwieraią drogi, rozwiązuią ręce, zachęcaią do czynności, wszelkie usuwaiąc przeszkody: człowiek bowiem z natury swoiéy lubiący bydź czynnym, sam będzie postępował na przód, ieśli tylko nie iest ograniczony przez przemoc lub wystawiony na oszukaństwa i zdzierstwa mocnieyszych od siebie. Dobre rządy nieograniczaią ludzi ladaiakiém tylko opędzaniem piérwszych i gwałtownych potrzeb życia, bo to dzikim hordom i niewolnikom się nawet należy; lecz zmierzaią ciągle ku obmyśleniu i doskonaleniu wszelkich środków pomagaiących do ożywienia przemysłu, polepszenia bytu, pomnażania gustu, przyiemności i wygód życia nawet, zgoła rozwiiania we wszelkim względzie władz duszy i ciała. Tym to ułatwionym środkom winne są narody, piérwszeństwo swoie iedne przed drugiemi w Naukach, wzroście bogactw i świetności: im to przypisać trzeba, wyższość Anglii, którą iey zaprzeczyć Francyia usiłuie, wyższość Francyi nad Niemcami, wyższość Niemiec nad Polską i resztą Europy, pomimo tego, że wszystkie narody ieden cel maią przed sobą.

Kiedy zastanawiam Uwagę nad naszą szczupłą Oyczyzną, widzę ieszcze dla niéy pewny gatunek pomyślności zachowany, który ona w miłości porządku i surowem praw swoich wykonywaniu, w upowszechnieniu piérwiastkowéy oświaty i rozkrzewianiu u-

żytecznych nauk, pewnie znaydzie dla siebie, tak że gdy nam iuż potężnymi bydź się niegodzi, doskonałą przynaymniey całość składać zawsze możemy. Odcięci od wielkiego ciała, za wzór sobie stawiać powinniśmy Męża wyższego nad poziome charaktery, który z wysokości i obszérnych dostatków spada do szczupłego stanu. Taki przymuszony wniśdź w siebie, znayduie częstokroć w sobie samym szczęscie, którego długi czas piérwéy zewnątrz siebie szukał na próżno. Nie iest ón w prawdzie dawnieyszą świetnością otoczony; lecz zamiast podłych zauszników ma przyiacioł: nie tyle może pochlébiać swoim namiętnościom iak piérwiéy; lecz za to nabywa więcéy prawa nazywać się człowiekiem i szczęśliwym.

Wiele nam bezwątpienia brakuie, i długo może ieszcze brakować będzie, do osiągnienia tego pożądanego celu, ale robić przynaymniey to powinniśmy, co iest w naszéy mocy, a czas wierny sprzymierzeniec gorliwosci i stałości w dobrém przedsięwzięciu, dopełni sam reszty. Temi to powodami ośmielony poważam się W. Senatowi rządzącemu ofiarować nowo wyrachowane i porównane przezemnie Wagi i Miary dla Krakowa, których ustalenie niepowinno bydź dla nas nigdy oboiętném. Ustanowienie miar zaczęło się z cywilizacyą narodów: iako bowiem użycie Matematyki do nauk fizycznych, dowodzi doskonalszego zapatrywania się na rzeczy i skutki natury; podobnie doskonalenie miar iest skazówką delikatnieyszych stosunków i kombinacyy we wszélkich związkach towarzyskiego życia. — Ustalenie onych nie iest prawda wszystkiem dla naszych urządeń, ale wszystko nie może bydź całém i zupełném bez niego. Dozwoliła się niegdyś uprzedzić Polska w tym względzie przez Litwę, która oddawna przyięła stopę Paryzką za zasadę swoich miar długości; czas przeto iest, abyśmy teraz przynaymniey wprowadzaiąc systemat miar, iakidotąd mamy za naydoskonalszy, zatarli tę plamę oboiętności przodków naszych na porządek. Przedsięwzięcie to dokonane nada pewną postać czynnościom naszym, ułatwi nam drogę do związków ze wszystkiemi narodami, do których tylko Francya wpływ miała, lub mieć ieszcze może przez wyższość swoię w świetle, handlu, potędze i przemyśle. —

Oznaczenie miar przez uczonych francuzkich iest iedném z naydoskonalszych dzieł ludzkich i razem naypięknieyszym pomnikiem przez nich poświęconym ludzkości, na wynadgrodzenie za te ciosy, któremi ią rewolucyia tego narodu dotknęła. A przypatruiąc się zbliska przyczynóm, dla których to chlubne dzieło niezostało dotąd zupełnie upowszechnionem, ile w narodzie tak łatwym do przyięcia odmian, za któremi pozór przynaymniey prawdy i dobrego mówi, zdaniem moiem możnaby te upatrzyć następuiące: *nayprzód* mnostwo nazwisk niełatwych dla ludu do nauczenia się; *powtóre* podział dziesiątkowy, który niewypowiedzianie iest szacowny w pismach i w wielkich rachunkach, ale niedogodny w potoczném użyciu: i dla tego to lubo on został przyięty i używany od wszystkich uczonych, lud iednakże dzielił pospolicie miary podług swoiego dawnego sposobu; *potrzecie* równość zaczyna w wielkości miar nowych od dawnych; nakoniec za nieprzyzwoitość także miano i to, że te same są zakończenia w miarach iedney natury, wielkością tylko różnych od siebie: co iest niedogodném w mówieniu na odległość, w rozmiarach, lub t. p. Unikaiąc tych przeszkod taki środek obrałem, że zaprowadzenie onych w czynnościach i sprawach nawet ludu pospolitego, żadnego niesprawi zamieszania.

Za nadto bym się musiał rozszerzyć, chcąc tu wykazać na czém zależy doskonałość miar nowych francuzkich, a nawet byłoby to może mniey potrzebnym, ile powszechnie prawie, przynaymniey w ogólności, wiadome, zresztą żądaiący zupełnego w tém obiaśnienia, co do wszystkich szczegółów swoich, znaydą ie w dziele pod tytułem: *Base du Systême métrique par Mechain et Delambre III. Tomes in 4to.* To tylko przydam, oczem nas doświadczenie i Rozwaga ostrzégaią, iż iest bezskuteczna myśléć kiedy o pogodzeniu miar dotychczas u nas używanych z nowemi Francuzkiemi. Nie znayduiemy bowiem nigdzie dowodów, aby dawniey miany był wzgląd przy oznaczeniu miar na temperaturę i ciśnienie atmosfery, na czystość, lub gęstość naywiększą wody, na utracenie ciężaru w powietrzu, lub wymiar naczyń i niezmienność metalów użytych do tego, tak dalece, iż gdybyśmy wszystkie te wszelkie nasze Etalony zebrali, i w

doświadczenia onych, powyższe ostrożności chcieli zachować, iużby to niebyły te same miary, iakie pierwiastkowo były oznaczone, a nawet iedne z drugiemi niebyłyby zgodne. Niema więc tu mieysca zgoda w tym razie! a chcąc mieć coś ustalonego, trzeba ie albo na nowe przerobić z powyższemi przestrogami, albo przyiąć zupełnie francuzkie, lub nakoniec swoie nieiako w nie wcielić. Tego ostatniego sposobu i ia użyłem, biorąc tylko części wymierne z systematu miar francuzkich, za zasady miar naszych nowo wprowadzić się maiących. Takich miar głównych, z których inne wy-wypływaią, trzy tylko stanowię, a temi są:

1. Łokieć nowy Krakowski równy 6 Decymetrom.
2. Funt nowy Krakowski równy połowie Kilometru.
3. Kwarta nowa Krakowska równa iednemu Litrowi zupełnie.

Lecz abym rzecz tém zrozumialszą zrobił, przedstawię tu oczom przynaymniéy Obraz miar nowych Francuzkich ze swoiemi podziałami. Cały systemat miar nowych Francuzkich w sześciu klassach zamyka się, a wszystkie, tak większe iak i mnieysze od głównych swoich w każdéy klassie, podzielaią się lub zawiéraią po dziesięć iedne w drugich sobie przyległych: większym przydaią się greckie, a mnieyszym łacińskie nazwiska w składaniu, wyiąwszy monetę.

I. *Miary długości.*

Metr pierwiastek istotny wszystkich miar, iest dziesięciomilionową częścią ćwierci południka.

Myriametr zawiéra	10.000	Metrów.
Kilometr . . .	1.000	
Hektometr . . .	100	
Dekametr	10	

Metr równy 443,29 liniy paryskich.

Decymetr . .	$\frac{1}{10}$	metru
Centymetr . .	$\frac{1}{100}$	metr.
Millimetr . .	$\frac{1}{1000}$	mtr.

II. *Miary ciężarów.*

Bar zawiéra	1.000.000	gramów
Myriagram . . .	10.000	
Kilogram	1.000	
Hektogram	100	
Dekagram	10.	

Gramm równy ciężarowi wody dystylowanéy, zawartéy w Centymetrze sześciennym, czyli 18,827 gran dawnych paryskich.

Decy gram . , . .	$\frac{1}{10}$	gramu.
Centygram	$\frac{1}{100}$	gramu.
Milligram	$\frac{1}{1000}$	gramu.

III. *Miary Poiemności* (Capacitas)

Myrialitr	10.000.	litrów
Kilolitr	1.000.	
Hektolitr : . . .	100.	
Dekalitr	10.	

Litr równy Decymetrowi sześciennemu. czyli 50,412 cal. sześciennych paryskich,

Decylitr	$\frac{1}{10}$
Centylitr . : . .	$\frac{1}{100}$
Millilitr	$\frac{1}{1000}$

IV. *Miary Powiérzchni*

Myriar . , ...	10.000	Arów
Kiliar	1.000	
Hektar	100	
Dekar	10.	

Ar (Are) równy 100 metrom kwadratowym.

Decyar	$\frac{1}{10}$
Centyar, czyli 1 metr □ .	$\frac{1}{100}$

Decymetr kwadratowy.
Centymetr kwadratowy.
Millimetr kwadratowy.

V. *Miary Drzewa do Opału.*

Myriaster	10.000	Sterów
Kiloster	1.000	
Hektoster	100	
Dekaster	10	

Ster (stère) równy metrowi sześciennemu.
Decymetr sześcienny.
Centymetr sześcienny.

VI. *Monety.*

Jednością Monety iest Frank srébrny, który waży 5 Grammów, a $\frac{1}{10}$ część zawiera przymieszania; więc czystego srébra zawiéra $4\frac{1}{2}$ gramów.

Talar 5 frankowy z roku XI. waży 25 gramów, a zawiéra $22\frac{1}{2}$ gram. czystego srébra.

Frank roku XI. waży 5 Gramów, a zawiér $4\frac{1}{2}$ gramów czystego srébra.

Decym iest $\frac{1}{10}$ częścią Franka.

Centym iest $\frac{1}{100}$ częścią Franka.

Dukaty 20 frankowe z roku XII. ważą $6\frac{1}{3}$ gramów, a czystego złota maią 5,76 gramów.

Nie przytaczam tu podziału koła na 400 stopni, bo ten pomimo zamieszania, któreby wprowadził w rachunki różnych tablic dotąd obrachowanych, ma ieszcze i tę niedogodność matematyczną, że 400 ma tylko 15 dzielników, zwyczayna zaś liczba podziału koła 360, ma dzielników 24: ani wspominam także o podziale dnia na godzin 10, godziny na 100 minut, minuty na 100 sekund, z którego nie większy spłynąłby pożytek iak z kalendarza Republikańskiego. (*Reszta potem.*)

***Dnia** 16 i 17 **Lutego** 1818.*
Cena zbóż rożnego gatunku na Targu w Krakowie sprzedawanych.

Korzec	1. Zł.	gr.	2. Zł.	gr.	3. Zł.	gr.	4. Zł.	gr
Pszenicy	28	—	26	—	24	—	21	—
— Żyto	20	—	19	15	18	15	18	15
— Jęczmienia	20	—	18	15	17	—	16	—
— Owsa	12	—	11	15	11	10	11	—
— Jagieł	40	—	38	—	36	—	32	—
— Grochu	22	—	21	—	20	—	19	—
— Rzepaku	32	—	30	—	28	—	27	—

Bieg Pieniędzy w Wiedniu d. 11 *Lutego.*
Czer Zł. Hollenderski Szeinami Zł.r.
Czer. Zł. Cesarski.
Moneta konwencyyna za 100 . Złr. $298\frac{3}{8}$

W Krakowie d. 16 *Lutego.*

	Złp.	gr.
Czer. Zł. Holl: monetą Courant	19	6.
— detto Cesarski . . . — —	18	22.
Fryd. Pruskie . . . . — .	33	15
Luidor . . . . — .	36	—
Złoto frankowy . . . . . — .	31	—
Szeiny Wiedeńskie za 100 — .	286	—
Złoty ryński Szeinami . — .	1	18

DONIESIENIA.

Prezes Sądu Appellacyynego wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i iego Okręgu. Stosownie do artykułu 118 Kodexu Cywilnego podaie do publiczney wiadomości: iż Trybunał I. Instancyi kraiu tegoż, na prośbę Dominika i Petronelli z Dobruckich Rogozińskich, niemniey Agnieszki z Dobruckich Kieresińskiey, tudzież Francisaka Dobruckiego i Maryianny z Dobruckich Młyńskiey, tu w Krakowie zamieszkałych, żądaiących ogłoszenia nieprzytomności Braci: Ignacego, Józefa i Antoniego, niemniey Siostr Katarzyny i Ludwiki Dobruckich w Gminie VI. Miasta Krakowa urodzonych, o których pobycie żadney wiadomości niemasz wydał w dniu 25 Listopada r. b. 1817 Wyrok polecaiący dalsze dochodzenie nieprzytomności wyżey wspomnionych Braci i Siostr Dobruckich Sędziemu Pokoiu Oddziału II, Wolnego Miasta Krakowa. W Krakowie d. 27 Grudnia 1817.

Nikorowicz.
Raubach, Sekretarz S. A.

Prezes Sądu Appellacyynego Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu. Stosownie do artykułu 118 Kodexu Cywilnego podaie do publiczney wiadomości, iż Trybunał I Instancyi tegoż Kraiu na prośbę Jana Mierzwińskiego Obywatela Miasta Krakowa przy Ulicy Gołębiey pod Liczbą 258. zamieszkanie maiącego żądaiącego ogłoszenia nieprzytomności Brata Antoniego Mierzwińskiego, od lat czterech zmieysca pobytu niewiadomego wydał w dniu 25. Listopada r. b. 1817. Wyrok, polecaiący dalsze dochodzenie nieprzytomności rzeczonego Antoniego Mierzwińskiego, Sędziemu Pokoiu Wolnego Miasta Krakowa Okręgu II.

W Krakowie dnia 27. Grudnia 1817. roku.

Nikorowicz.
Raubach Sekr. Sądu Apell:

Licytacya ruchomości po niegdy Maryannie z Kryszkierów Glegierowey pozostałych, iako to sukien Damskich rożnych, bielizny, Pościeli, Stolarszczyzny, Szkła Kosztowności zacznie się dnia 23. Lutego r. b. o godzinie 9tey ranney w Kamienicy w Rynku Miasta Krakowa pod Liczbą 255. stoiący na piętrze pierwszym.

Kraków 16 Lutego roku 1818.

Matakiewicz, Not. Publ.

Chustka Dyftykowa w paski żołte i karmazynowe z szlakiem małym, zgineła w dniu 9. Lutego r. b. w sali P. Knotza lub na wschodach idąc na drugie piętro. — Ktoby znalazł niech ią odda do P. Knot[illegible] a odbierze od niego nadgrody czer. zł. 3.